

Regent katoličke Crkve.

(Meditacija za Duhovsko doba).

O Duhu Svetom nemamo žive predodžbe kao o drugoj osobi božanskoj. Nije on bio na zemlji u ljudskoj prilici. Pa ipak upravo Duh Sveti jest — djelitelj milosti, što ih Krist zaslužio — najkrasniji plod života i muke Kristove — carski dar uzašašća Kristova — poslan, da Kristovo djelo na zemlji nastavi i slavno dovrši. Sv. Augustin piše: „Što je duša ljudskome tijelu, to je Duh sveti mističnom, otajstvenom tijelu Isusovu: Crkvi. Što čini duša u udima tijela, to čini Duh Sveti u cijeloj Crkvi.“ On je oživljava, vodi, upravlja, uzdržava — on je regent katoličke Crkve.

Duhovski blagdan i tjedan nuka nas u prvom redu na štovanje Duha Svetoga. Čujmo jedan časni glas iz davnine: što veli o Duhu Svetome nicejsko - carigradski simbol, koji nam nije sasvim nepoznat. Svećenik ga često moli u sv. misi, a za svečanog bogoslužja pjeva se i na koru —: „Credo.“ Pa kako je simbol (vjerovanje) autentični skup istina od Boga objavljenih, zato mora biti svakome katoliku i mio i častan i svet. Diže ga do najuzvisitije stanice, s koje se jedino i pravo promatraju otajstva neba i zemlje.

Vjerujem u Duha Svetoga — uči nicejsko - carigradski simbol o trećoj božanskoj osobi — Gospoda i životvorca, koji od Oca i Sina ishodi. Kojemu se s Ocem i Sinom zajedno klanjamo i zajedno ga slavimo; koji je govorio po prorocima. I jednu svetu katoličku i apostolsku crkvu. Ispovijedam jedno krštenje za oprostjenje grijeha. I očekujem uskrsnuće mrtvih i život idućega vijeka. — U velikim konturama gotovo sve, što se može reći o Duhu Svetom. Malo riječi, jest. Ali sadržaje cijelu teologiju o Duhu Svetom, izrazuje i određuje sve relacije naše prama njemu.

Ekspozicija.

Nicejsko - carigradski simbol ističe jasno kako narav i osobu, tako izvor i lične osobine, pa napose još djelovanje Duha Svetoga.

Tko je Duh Sveti? Božanska osoba iste naravi s Ocem i Sinom: dakle Bog, a narav mu božanska. Da Duh sveti je Bog, jedna od triju božanskih osoba, koje imaju jednu te istu, nerazdjeljivu, potpunu narav Božju. Zato kao za Oca i Sina upotrebljava se u simbolu izraz: „Vjerujem u Duha Svetoga“ — što je dopušteno samo za božanstvo, stalna oznaka teološkog vjerovanja u jednu od tri božanske osobe. Macedonizam, po Macedoniju herezizarhu u 4. stoljeću, i pneumatomahi, protivnici Duha Svetoga, htjeli su da ga smatraju samo stvorom. Crkva je te krive nauke svečano zbacila i osudila poimence na ekumenskom (vaseljenom) saboru u Carigradu. A u simbolu veli: „Kojemu se s Ocem i Sinom zajedno klanjamo i zajedno slavimo.“

Unutrašnji pak odnos, u kojem stoji odvijeka treća božanska osoba, Duh Sveti, prema prvoj i drugoj kaže nam: „Qui ex Patre Filioque procedit, Koji od Oca i Sina ishodi“ — kamen smutnje, izlika istočnome raskolu. Duh Sveti ishodi od Oca i Sina. Ne naj-

prije ili, kako shismatici hoće samo od Oca, a zatim od Sina, kada bi Duh Sveti imao dvostruki izvor, dva izvora, nego izlazi od Oca i Sina zajedno kao od jednog te istog izvora. Zove se „Duh,“ ali ne stoga, što je netjelesno biće. Ta i Otac i Sin su takova bića, pa ni anđeli nemaju tijela. Već zato — jer znači isto što i dah, a s osobitom relacijom na volju, ljubav. Voljom naime ishodi od Oca i Sina. [Zato je u božanstvu osoba ljubavi, kao što je Sin osoba mudrosti. Zove se „Sveti,“ ne samo jer spolja sve posvećuje, nego jer je svetost sama, svetost u osobi. A jer svetost nije [ništa drugó nego čistoća i čvrstoća ljubavi: zato je vez i pečat, cvijet i miris Presvetoga Trojstva i njegova nutarnjeg bogatstva, moći i beskrajne blaženosti.

Vanredno djelovanje Duha svetog izrazuje simbol riječima „Gospod i životvorac.“ Prvom kazuje uzrok djelovanja, a drugom djelovanje samo. Duh sveti je kao gospodar Trojstva, jer je osoba ljubavi: rizničar božanstva. „Darežljivošću Božjom“ naziva ga sv. Bernardo, „gospodarem u srcu Očevu.“ — Što je kuća bez svijetla i topline? Tako bi bio vječni stan božanskog Trojstva i pust i neprijatan bez Duha Svetoga. Ali on je „životvorac.“ Ovom jedinom, ali preznamenitom riječi označuje simbol cijelo djelovanje treće božanske osobe, koja usavršuje i kruni vijencem ljubavi unutarnji život božanstva, a osim toga kao princip, koji oživljuje, djeluje u carstvu prirode, milosti i slave nebeske. Za vrištenja prvatrvi nerazumnog stvaranja učinio je diobu, red, ljepotu, plodnost — „i duh Bežji lebdijaše odozgor.“ I. Mojs 1. 2. Čovjeka razumnog diže u svrhunaravni red, puti na duhovni život, život milosti od prve spasonosne misli do vrhunca savršenosti. „Milošću Duha svetoga,“ govori sv. Ivan Zlatousni, „postaje čovjek od sunca vedriji i sjajnij, koji je malo prije bio okaljani grijehom.“ A istom u slavi nebeskoj? Već i samo tijelo naše kod uskrsnuća preobražava upravo tim, što mu daje svojstva duha. „Sije se tijelo tjelesno, a ustaje tijelo duhovno.“ I. Kor. XV. 44. Sunce bez topline, cvijet bez mirisa, slavlje bez veselja: bila bi visio beatifica, gledanje božanstva bez ljubavi. A ovu ljubav upravo prouzrokuje Duh Sveti. „Kao što je voda u svem i svemu daje život i plodnost, kao što se u lozi žari, u ruži tamni, u ljiljanu blista, tako je Duh sveti sve u svem: čistoća u djevicama, jakost u mučenicima, mudrost u ispovjedaocima.“ Sv. Ciril jeruzolimski.

Ilustracija.

Svu ovu veličanstvenu djelatnost Duha Svetoga nalazimo u simbolu „Vjerujem u Duha svetoga, Gospoda i životvorca . . . Ispovijedam jedno krštenje za oproštenje grijeha. I očekujem uskrsnuće mrtvih i život idućega vijeka.“ Ali sve ovo ne djeluje tek slučajno ili možda prigodimice, nego po stalnom određenom redu u osnovanom i uređenom institutu, u pravom savršenom društvu: u katoličkoj crkvi. Katolička crkva zapravo je djelo Duha svetoga. Kao što Otac za dokaz svoje moći i božanstva pokazuje na stvaranje, Sin na djelo otkupljenja: tako Duh sveti na crkvu kao na svoje djelo. Zato i slijedi u simbolu iza osobe i božanstva Duha svetoga: „Vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku crkvu.“ Osnovaó

je crkvu Krist, ali život joj daje Duh sveti. Zato je blagdan Duhova spomendan, kada je Duh Sveti sišao nad apostole, no ujedno slavna godišnjica rođenja crkve. O koliko i kako djeluje Duh sveti u crkvi? Uči je, posvećuje, upravlja nevidljivim načinom do svršetka svijeta.

Uči. „A utješitelj Duh Sveti, kojega će Otac poslati u moje ime, on će vas svemu naučiti i napomenut će vam sve, što sam vam god rekao.“ Iv. XIV. 26. Imamo se dakle Duhu svetomu zahvaljivali, što je katolička crkva objavljenu nauku vazda nepokvarenu sačuvala, što nije nikada dopustila i najmanje promijeniti, iskriviti istinu. Zato je crkveno učiteljstvo s pomoću Duha Svetoga nepogrješivo u onom, što treba da vjerujemo i činimo za svoj spas. Bez ove asistencije Duha Svetoga divno div-djelo od Krista zasnovano svršilo bi se sramotnom zbrkom kao ono na ravnicima Senaar; imali bismo ne crkvu nego kulu Babel.

Posvećuje. Kao što je samo Bog mogao stvoriti svijet, samo Bog mogao otkupiti čovječanstvo: tako opet samo Bog može plodove otkupljenja, milosti saopćiti rodu ljudskome, a to i čini Duh Sveti i to u katoličkoj crkvi. Dakako da se ovo nutarnje posvećenje duše ne da zamijetiti sjetilima, no plodovi dovoljno udaraju u oči, te se može drvo lahko upoznati. Sv. Remigij, biskup, reče Klodvigu, franačkome kralju, prigodom krštenja: „Prigni, prigni blago glavu, Sikambre, klanjaj se, što si spalio, spali, čemu si se klanjao.“ Ovu lijepu riječ izgovara svaki. I svijet je svoje kumire kako one, što ih štovao na žrtvenicima tako i one, koje je nosio u srcu, razvalio, spalio pa ih sveudilj razvaljuje i pali. Pred Raspelom sagiblje ponizno glavu, gradi hramove i žrtvenike ne samo od drva i kamena nego što je više — od vlastitog srca. A što nam kazuje krstionica, propovjedaonica, ispovjedaonica? Nijesu li vidoci i svjedoci osobitog djelovanja, posvećivanja Duha svetoga? Da svih sedam svetih sakramenata isto je toliko živih velikih izvora milosti, što ih dijeli Duh Sveti.

Ravna i upravlja. Kad ne bi Bog ravnao crkvom, zgradu podignutu rukom Kristovom, bile bi bure vremena već odavna maknule s lica zemlje, da vlastiti stanovnici bili bi je oborili. Suvišno je dozivati u pamet izvanje navale; već pogled u ljudsko srce prikazuje zorno cijelu pogibelj za crkvu. Koliko prijestolja oboriše podanici, koliko li žezla slomiše! Monarhije se pretvaraju u republike; ove stoje neko vrijeme i dojakošnje forme vladavinske siti traže u nekom novom redu spas i sreću. Tko daje glavarima crkve mudrost i jakost za učvršćivanje dvije-tisućljetnog kraljevstva njezina? Ili tko je ulio podložnicima ovog kraljevstva toliko štovanje i ljubav prema njihovim pastirima, da zapovijedi ovih primaju i slušaju ponizno te se voljno podvrgavaju njihovu autoritetu? Samo ako je onaj, koji ima u svojoj vlasti srca sviju, preuzeo upravu crkve, tumače se ove i druge pojave: „Ne sumnja nitko da crkvu ravna Duh Sveti nego tko otpade od vjere u evanđelje Isusovo.“ Ovako je pisao prije 400 godina biskup rochesterski, Ivan Fisher, koji je istinu katoličke vjere svojom krvlju potpisao, a smrću zapečatio — kao mučenik. Vidljivi je glavar crkve rimski papa, nevidljivi Isus Krist. Nego ipak potpuno pravo kažemo, da crkvu nevidljivo ravna Duh Sveti: jer Krist ravna

crkvu po Duhu Svetom, koji je i njegov duh, dok i od njega je poslan kao i od Oca. Sabravši se apostoli sa sv. Petrom, svojim vrhovnim glavarem, na sabor u Jeruzolim, izdadoše zgodne naredbe za cijelu crkvu. Na čelu bjehu ove riječi: „Svidjelo se Duhu Svetome i nama.“ Tako su radili i svi crkveni sabori potonjih vijekova.

Ovako nam dakle doista kratki simbol: kao u izvatku i čudesnom zrcalu predočuje svu slavu Duha svetoga, njegovu vremenitu i vječnu domaju, njegove puteve u vremenu i vječnosti, sva područja njegova djelovanja božanskog.

Konsekvenције.

Dvije glavne navodi sam simbol: „Vjerujem u Duha svetoga“ i „Kojemu se s Ocem i Sinom zajedno klanjamo i zajedno ga slavimo.“ Jest, prva je konsekvenција: da vjerujemo sve ono, što simbol veli o Duhu Svetom; druga: da ga štujemo i slavimo — Duh Sveti je Bog. I upravo zato ne pušta nam se štovanje i pobožnost prema Duhu Svetome na volju: on je Bog. U njega moramo dakle vjerovati i ufati se, ljubiti ga i klanjati mu se. A ove dužnosti zastalno ispunjamo, ako samo kršćanski živimo: čuvajući se da posvećujuće milosti ne izgubimo — velikim grijehom. Kada se križamo, kada izgovaramo doksologiju „Slava Ocu i Sinu i Duhu svetom . . . .“, kada Duha Svetoga prosimo za rasvjetljenje, kada slušamo glas i slijedimo pobude, nadahnuća njegova: svim ovim aktima iskazujemo štovanje Duhu Svetome.

* * *

*

Između stanca Raffaelovih u Vatikanu - općenito se drži — najljepša je t. zv. Camera della Segnatura „najveće djelo najvećeg od svih slikara.“ Parnas — Promulgacija građanskog i crkvenog zakonika — Alegorije stožernih krjeposti — Atenska škola — Disputa: prikazuju simbolično-historijski istinu, pravo, znanost i umjetnost, velike duhovne moći. Nego dok atenska stoa i samome idealnomu Platonu tek slabašnim svijetlom svjetluca, u čuvenoj Disputi sve je svjetlost, jasnoća, jedinstvo.

Suncani izvor ovome svijetlu i zlatne zrake, ljestve, po kojima silazi, jest: Presveto Trojstvo i poslanje osoba božanskih, ali i centrum jedinstva za sav sastav svrhunaravskih istina vjerskih. Oko svih osoba božanskih sve je svrstano. Gore je coelum empyricum; oko Oca, početak bez početka, nižu se nevidljiva stvorenja nebeska s bezbroj četa andeoskih — prvi cvijet u prvo jutro Božjeg stvaranja. U srednjoj zoni slike oko Sina, koji izlazi od Oca, postaje čovjekom i otkup dovršuje, vidiva slava satkana iz starog i novog zavjeta, od proroka i apostola: ruke sa znakovima rana raskrillio štiteći ljudstvo, pripremu i svršetak otkupljenja izrazuju Marija i Ivan uz Krista i sa svake strane po šest „nebeskih patricija“ u redu jedan za drugim. Napokon oko Duha svetoga, koji ishodi od Oca i Sina, objava po evanđeljima; ovu nosi i posjeduje crkva sakupljena i ujedinjena oko otaštva oltara, koje od Duha Svetog uzrokovano obuhvaća zlatnim kolutom svojim nebo i zemlju, božanstvo i čovječanstvo. Djelovanje Duha Svetoga, kako istinu objave i milost otkupljenja saopćuje crkvi vojujućoj oko oltara s euharistijom sabranoj (u tri

skupine svrstani su zapadni crkveni naučitelji, prvaci školastisizma, zastupnici novijeg doba): to nam stavlja pred oči donja zona slike.

Da nam Disputa veličanstveno i prikazuje i razvija istinu i milost, da je naš simbol izražen bojama: nije li to, najkraće ali i nepobitno tumačenje njezino? A nijesu li zato odista svi oni divni orisi ovog svetišta umjetnosti baš one misli, što su o Duhu Svetom sadržane u nicejsko-carigradskom simbolu, kako smo ih razmatrali? Nije li proslava i praktičnoštovanje Duha Svetoga u svijetu i u crkvi?

Trebali bismo samo u zaglavku križnoga svoda, gdje se one četiri slike u „Camera della Segnatura“ zaoštruju, mjesto grba s ključevima staviti Duha Svetoga i naše tumačenje ove vijek značajne dvorane, bila bi potpuna realnost. Imali bismo besmrtnu proslavu Duha Svetoga u živim bojama, da živu reprezentaciju duhovskog blagdana. A gdje bi joj zgodnije i naravnije mjesto bilo nego u Vatikanu — Duh Sveti je regent katoličke crkve.

Travnik.

J. Predragović D. I.

Uvjeti za katoličku književnost*)

U prvi se mah čini, da je Francis Jammes odviše jednostran pjesnik, a njegova djela da nemaju pretenzija univerzalnoga značenja. Mišljenje posve površno. Francis je Jammes vrlo obrazovan književnik. On je jedan tipičan predstavnik savremenih francuskih intelektualaca. Proživio je sve krize bezvjerja i tražio je istinu na sve moguće načine. Ako nam on ne iznosi poput Huysmansa, André de Baviera i drugih sav znanstveni material, što ga je morao probaviti, da svlada u sebi protivuznanstvena racionalistička naklapanja, mi ga zato nipošto ne smijemo da podcjenjujemo. On svojom poezijom hoće da izrazi samo one umjetničke reflekse, koje nijesu vezane tek na jednu epohu i na jedan narod. U prvi se kraj dakako lakše shvata umjetnost, u kojoj se zrcale ovi prolazni elementi ili onaki, što karakterizuju samo jedan narod. No kad prođe ta epoha ili kad narod promijeni svoje osobine, onda ovakovo djelo gubi umjetničku vrijednost. Jedino djela, koja izrazuju elemente zajedničke svim epohama i narodima, imaju pravo na neumrlost.

Tu bismo mogli da iznesemo neka opažanja, što se sama sobom nameću kod studija franceske katoličke literature. Konstatirati valja, da *umjetnička djela nijesu proizvod pojedinaca, već su relleks cijelih idejnih svijetova*. Danteova Božanstvena Komedija nije mogla da nikne u trećem vijeku, jer je čovječanstvo sa svojim predstavnicima moralo ponajprije da izgradi skolastičku filozofiju i teologiju, Duh Sveti da inspirira liturgiju, narodi da svoju dušu uliju u katedrale i kršćanski običaji i kršćanski mentalitet da prodru u evropske narode. Svi su ovi elementi pripravili materijal, koji je Danteova bogoljubna duša usvojila, kojim se skroz prožela. S tim rezervoarom

*) Povodom članka o Francis Jammesu u Luči 1922. br. 6.